

2.11.2004

669/4/03

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

VIIVÄSTYS VAKUUTUSOIKEUDEN PÄÄTÖKSEN POISTOHAKEMUKSEN KÄSITTELYSSÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi 18.3.2003 päivätyssä kirjeessään oikeus asiamiestä tutkimaan maatalousyrittäjien luopumistukihakemuksensa ja pyysi lisäksi, että oikeusasiamies saattaisi sen uudelleen vakuutusoikeuden ratkaistavaksi. Lisäksi hän arvosteli vakuutusoikeuden käsittelyaikaa sen 15.12.1999 antaman päätöksen poistohakemuksen käsittelyssä.

3 RATKAISU

3.1 Kantelijan oikeus luopumistukeen

Vakuutusoikeus hylkäsi 11.12.2002 kantelijan hakemuksen vakuutusoikeuden 15.12.1999 antaman päätöksen poistamiseksi. Kantelijan poistohakemuksen kohteena oli vakuutusoikeuden päätös, jolla se oli hylännyt kantelijan valituksen eläkelautakunnan päätöksestä. Eläkelautakunta oli päätöksessään katsonut, että kantelijan luopumistukihakemukseen sovellettavien säännösten perusteella hän ei ollut harjoittanut päätoimisesti maataloutta maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Vakuutusoikeus hylkäsi kantelijan poistohakemuksen äänestyksen jälkeen. Asia oli siis tulkinna nvarainen. Käsitykseni mukaan vakuutusoikeus on kuitenkin ratkaissut asian sille laissa säädetyn harkintavallan nojalla ja puitteissa, eikä asiassa ole aihetta epäillä sen ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneen sitä muutoinkaan väärin. Laillisuusvalvojana en voi ryhtyä tutkimaan kantelijan hakemusta luopumiseläkkeen saamiseksi pyydetyllä tavalla enkä myöskään saattaa asiaa vakuutusoikeudessa uudelleen käsiteltäväksi.

Kantelijan kirjoitus ei näin ollen tältä osin anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2 Poistohakemuksen käsittelyaika

3.2.1

Vakuutusosoikeuden lausunto selvityksineen

Vakuutusosoikeuden selvityksen mukaan kantelijan poistohakemus tuli vakuutusosoikeudessa vireille 2.5.2000. Toukokuussa 2000 hakemus jaettiin vakuutusosoikeussihteerille valmisteltavaksi esittelyä varten.

Vakuutusosoikeussihteeriksi siirtyi vakuutusosoikeuden 3. jaoston esittelijäksi alkuvuonna 2002. Tämän jaoston puheenjohtajana toimi tuolloin vanhempi vakuutusosoikeustuomari. Hakemus ratkaistiin vakuutusosoikeuden 3. jaoston istunnossa 11.12.2002 ja päätös lähetettiin kantelijalle 3.2.2003. Asian käsittely hakemuksen saapumisesta päätöksen lähettämiseen kesti vakuutusosoikeudessa siis kaksi vuotta ja yhdeksän kuukautta.

Vakuutusosoikeuden lausunnon mukaan kaikkien vakuutusosoikeudessa vuonna 2002 ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 13,8 kuukautta. Maatalousyrittäjien eläkeasioissa, joihin luopumistukiasiat kuuluvat, keskimääräinen käsittelyaika oli tuolloin 13,6 kuukautta. Vakuutusosoikeuden kansliapäällikön antaman lisäselvityksen mukaan poistohakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 7,96 kuukautta vuonna 2000, vuonna 2001 se oli 11,44 kuukautta ja vuonna 2002 näiden käsittelyaika oli 12,22 kuukautta. Kansliapäällikön mukaan päätökset lähetetään asianosaisille keskimäärin noin kuukauden sisällä istuntopäivästä. Jälkityövaihe kesti 1.12.2002-28.2.2003 välisenä aikana keskimäärin noin kuukauden.

Vakuutusosoikeuden lausunnon mukaan kantelijan poistohakemuksen käsittely kesti keskimääräistä kauemmin. Kysymyksessä oli vaativa asia, jonka pohtimiseen vakuutusosoikeussihteeriltä kului keskimääräistä pidempi aika. Myös päätöksen lähettäminen ratkaisun jälkeen kesti keskimääräistä kauemmin. Syytä tähän ei lausunnon mukaan ole enää mahdollista selvittää.

Vakuutusosoikeussihteeriksi kertoi selvityksessään seikoista, joiden pohtimiseen häneltä kului valitettavan pitkä aika ennen kuin hän kykeni lopulta muodostamaan asiasta kokonaiskuvan ja sen perusteella perustellun ratkaisuehdotuksen. Hän oli selvityksensä mukaan tilannut myös asian valmistelun loppuvaiheissa syyskuun 2002 lopussa Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta kantelijan puolison asiakirjat.

Vakuutusosoikeussihteerin ja laamannin yhteisesti antamansa selvityksen mukaan vakuutusosoikeudessa asian esittelijä on päävastuussa siitä, että päätöskappale valmistuu istunnon jälkeen lähetyskuntoon ja postitukseen. Päätöksen jälkitöihin liittyviä vaiheita ei ollut enää vakuutusosoikeussihteerin tai laamannin muistissa, joten heidän mukaansa oli mahdoton sanoa, miksi päätöksen saaminen postituskuntoon oli kestänyt niin kauan, että se oli postitettu vasta 3.2.2003.

3.2.2

Kannanotto

Kantelijan poistohakemuksen käsittelyyn käytetty aika oli käsitykseni mukaan kohtuuttoman pitkä. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Kantelijan poistohakemuksen käsittelyaika oli kaksi vuotta pidempi kuin näiden hakemusten keskimääräinen käsittelyaika vakuutusosoikeudessa vuonna 2000. Poistohakemusten keskimääräinen käsittelyaika kasvoi seuraavina vuosina ja ratkaisuvuonna niiden keskimääräinen käsittelyaika oli hieman yli vuoden. Tästä huolimatta kantelijan poistohakemuksen käsittelyaika oli yli kaksinkertainen verrattuna muiden poistohakemusten käsittelyaikoihin vuonna 2002, jolloin hakemus ratkaistiin.

Kantelijan asian vireilletuloajankohtana voimassa olleen vakuutusosoikeuden työjärjestyksen 5 §:n mukaan vakuutusylituomari johti vakuutusosoikeuden toimintaa ja vastasi sen tuloksellisuudesta. Työjärjestyksen 6 §:n mukaan jaoston puheenjohtaja valvoi asetettujen tavoitteiden saavuttamista jaostollaan ja 19 §:n mukaan vanhemman vakuutustuomarin tehtävänä oli toimia jaoston puheenjohtajana ja huolehtia jaoston toiminnan tuloksellisuudesta. Työjärjestyksen 10 §:n mukaan asiat oli yleensä käsiteltävä niiden vireilletulojärjestyksessä. Kiireellisinä oli kuitenkin työjärjestyksen mukaan käsiteltävä päätöksen poistamista tarkoittavat hakemukset.

Yksittäisen virkamiehen velvollisuudesta virkatehtävien viivytyksettömään hoitamiseen säädetään valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentissa.

Tietooni on tullut toisen aikaisemmin ratkaisemani kanteluasian yhteydessä (dnro 1331/4/02), että vakuutusosoikeuden vakuutusylituomari oli marraskuussa 2001 ja syyskuussa 2002 määrännyt vanhojen juttujen ratkaisukuntoon saattamiseksi tietyn viikon niin sanotuksi "rästien purkuviikoksi", kun oli havaittu, että vanhoja juttuja oli alkanut kertyä odottamaan esittelyä ja ratkaisua. Koska minulla ei ole aihetta epäillä, että vakuutusylituomari olisi laiminlyönyt velvollisuutensa seurata vakuutusosoikeudelle kuuluvien tehtävien asianmukaista ja joutuisaa hoitoa, kantelijan hakemuksen kohtuuttoman pitkä käsittelyaika ei anna minulle hänen osaltaan aihetta toimenpiteisiin.

Kantelijan poistohakemuksen käsittelyaikaan vaikutti selvityksen ja lausunnon mukaan tapauksen vaativuus. Lisäksi käsittelyajan pituuteen vaikutti selvityksen mukaan se, että asian esittelijä ei ollut erikoistunut maatalousyrittäjien eläkelain mukaisiin asioihin. Kantelijan hakemus jaettiin hänelle, koska vakuutusosoikeudessa näihin asioihin erikoistuneet esittelijät olivat tuolloin esteellisiä käsittelemään tätä hakemusta. Esittelijä joutui siten perehtymään hänelle entuudestaan tuntemattomaan luopumistukea koskevaan lainsäädäntöön.

Nämä käsittelyn kestoon vaikuttaneet syyt tekevät sinänsä ymmärrettäväksi sen, että asian käsittely kesti enemmän kuin keskimäärin, mutta ne eivät käsitykseni mukaan poista käsittelyajan pituuden moitittavuutta. Kantelijan poistohakemuksen valmistelun ei ole katsottu olleen poikkeuksellisen vaativa asia. Vakuutusosoikeuden 15.12.1999 tehdystä päätöksestä ilmenee, että samaa

asiaa koskeva valitus ratkaistiin vakuutusosoikeudessa noin vuodessa. Selvityksen mukaan poistohakemuksen ratkaisussa oli kyse sen arvioimisesta, oliko vakuutusosoikeuden 15.12.1999 tekemä päätös ilmeisen lainvastainen. Nähdäkseni kantelijan hakemuksen käsittelyaika olikin kohtuuttoman pitkä, eikä tälle käsittelyajalle ole osoitettu olevan hyväksyttäviä syitä. Kokonaiskäsittelyaikaan vaikutti myös istunnon jälkeen jälkitöihin kulunut aika, joka sekkin oli keskimääräistä pidempi. Jälkitöiden kestoon ei esittelijä ole todennut mitään erityistä syytä.

Käsitykseni mukaan asian esittelijänä toimineen vakuutusosoikeussihteerin olisi tullut valmistella kantelijan poistohakemus esittelyyn aiemmin, jotta hakemuksen käsittelyn asianmukaisuus ja jo utuisuus olisi turvattu. Myös vakuutusosoikeuden työjärjestyksen mukaan poistohakemukset on käsiteltävä kiireellisinä.

Tiedossani on, että vakuutusosoikeudessa olevan tietojärjestelmän avulla jaostojen puheenjohtajilla on ollut vuodesta 1999 mahdollisuus seurata vireillä olevien vanhi mpien juttujen käsittelyaikoja. Tietojärjestelmää suunniteltaessa pyrittiin mm. helpottamaan vakuutusylituomarin ja jaostojen puheenjohtajien seurantatehtävää. Vuoden 2002 alussa 3. jaoston puheenjohtajana toimineella olisikin nähdäkseni ollut mahdollisuus seurata ja valvoa kantelijan hakemuksen asianmukaista etenemistä. Käsitykseni mukaan hänen olisi tullut näin myös menetellä erityisesti siitä syystä, että vakuutusosoikeussihteerin siirryttyä hänen jaostolleen asian käsittely oli jo kestänyt huomattavan kauan. Hänen olisi tullut kehottaa vakuutusosoikeussihteerää saattamaan asia välittömästi esittelyyn.

Sellaisia seikkoja ei ole tässä asiassa kuitenkaan tullut esille, että minulla olisi aihetta epäillä, että vakuutusosoikeussihteerä olisi tahallaan viivytellyt kantelijan hakemuksen käsittelyssä. Päinvastoin olen voinut todeta vakuutusosoikeussihteerin paneutuneen erittäin perusteellisesti ja huolellisesti asiaan. Katson kuitenkin hänen laiminlyöneen poistohakemuksen viivytyksettömän esittelyn ja esittelyn jälkeisten töiden viivytyksettömän tekemisen ja näin rikkoneen valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin asettaman velvollisuuden tehtävien viivytyksettömään hoitamiseen. Käsitykseni mukaan myös laamannin olisi tullut jaostonsa toiminnan tuloksellisuudesta vuoden 2002 alusta lukien vastuussa olevana puheenjohtajana valvoa, että kantelijan poistohakemus olisi käsitelty joutuisammin kuin nyt tapahtui.

Lausunnon mukaan juttujen jakamista esittelijöille on alkuvuodesta 2004 uudistettu siten, että osastojen asessorit jakavat viikoittain esittelijöille heidän tarvitsemansa määrän uusia juttuja ja lmisteltavaksi ja esiteltäväksi. Uudistuksella pyritään takaamaan juttujen tasainen eteneminen käsittelyyn mahdollisuuksien mukaan saapumisjärjestyksessä.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan vakuutusosoikeussihteerille huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.2.2

selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Saatan edellä kohdassa 3.2.2 esittämäni käsityksen laamannin menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Edellä mainituissa tarkoituksissa lähetän vakuutusosikeussihteerille ja laamannille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Samalla lähetän jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi myös vakuutusosikeudelle.

Kirjeen liitteet palautetaan ohessa.